

Asia: VN/11443/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetun direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Millaisia vaikutuksia näette ehdotettujen muutosten aiheuttavan?

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry toteaa, että on erittäin tärkeää päivittää nykyisiä käytäntöjä, jotka monelta osin vaativat kehittämistä. Esteettömyysdirektiivissä parannetaan, kehitetään palveluiden ja niiden osa-alueiden saavutettavuutta ja esteettömyyttä. Se vaikuttaa merkittävästi eri käyttäjäryhmien elämään. Erityisesti ikääntyneiden kohdalla muutosten vaikutukset näkyvät selkeästi esteettömämpinä ja käytettävimpinä palveluina.

Esteettömyys on lähtökohtaisesti monen tekijän summa ja käyttäjien tarpeiden kirjo on hyvin moniulotteinen. Muutostyössä tarvitaan myös käyttäjälähtöistä kehittämistä, on tärkeää, että palveluiden tuottajat ja käyttäjät tekevät sitä myös yhdessä.

VALLI ry näkee tärkeäksi sen, että hätäkeskuksen vastaamisveloitteen osalta mahdollistettaisiin yhteydenotto sujuvasti millä tahansa kommunikaatitavalla. Hätäkeskuksen vastaamisveloitteeseen liittyen pitää muodostaa selkeä avoimen rajapinnan mahdollistava järjestelmä, jonka kautta eri laitteilla/kommunikaatitavoilla välittyvät yhteydenotot siirtyvät hätäkeskuksen järjestelmään. Käyttäjän näkökulmasta on tärkeää, että yhteydenottolaitteesta huolimatta yhteys saadaan muodostettua esteettömästi. Rajapinta lisää myös esteettömyyttä hätäkeskuspäivystäjän työhön. Rajapintaan liittymisen tulisi olla kommunikaatiovälineen kehittäjän vastuulla.

Kysymyksiä lausunnonantajille

Lakiuudistuksen valmistelun aikana on keskusteltu valvontakokonaisuuden järjestämisestä.

Valvontakokonaisuus on kuitenkin tässä vaiheessa osin avoin.

Lausunnonantajia pyydetään ottamaan kantaa valvontaan kokonaisuudessaan.

Miten tuotteiden ja palvelujen esteettömyyden valvonta olisi tarkoituksenmukaista järjestää?

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry toteaa, että on erittäin tärkeää päivittää nykyisiä käytäntöjä, jotka monelta osin vaativat kehittämistä. Esteettömyysdirektiivissä parannetaan, kehitetään palveluiden ja niiden osa-alueiden saavutettavuutta ja esteettömyyttä. Se vaikuttaa merkittävästi eri käyttäjäryhmien elämään. Erityisesti ikääntyneiden kohdalla muutosten vaikutukset näkyvät selkeästi esteettömämpinä ja käytettävimpinä palveluina.

Esteettömyys on lähtökohtaisesti monen tekijän summa ja käyttäjien tarpeiden kirjo on hyvin moniulotteinen. Muutostyössä tarvitaan myös käyttäjälähtöistä kehittämistä, on tärkeää, että palveluiden tuottajat ja käyttäjät tekevät sitä myös yhdessä.

VALLI ry näkee tärkeäksi sen, että hätäkeskuksen vastaamisveloitteen osalta mahdollistettaisiin yhteydenotto sujuvasti millä tahansa kommunikaatitavalla. Hätäkeskuksen vastaamisveloitteeseen liittyen pitää muodostaa selkeä avoimen rajapinnan mahdollistava järjestelmä, jonka kautta eri laitteilla/kommunikaatitavoilla välittyvät yhteydenotot siirtyvät hätäkeskuksen järjestelmään. Käyttäjän näkökulmasta on tärkeää, että yhteydenottolaitteesta huolimatta yhteys saadaan muodostettua esteettömästi. Rajapinta lisää myös esteettömyyttä hätäkeskuspäivystäjän työhön. Rajapintaan liittymisen tulisi olla kommunikaatiovälineen kehittäjän vastuulla.

Lausunnonantajia pyydetään kommentoimaan erityisesti palvelujen valvontaa (esitysluonnoksen luku 4.2.6, sivut 83, 85 – 87), kun digitaalisten palvelujen valvonta on tarkoitus keskittää edelleen Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikköön. Lisäksi pyydetään ottamaan kantaa sähköisen viestinnän palvelujen ja audiovisuaaliseen mediaan pääsyn valvontaan sekä liikennettä koskevien esteettömyystietojen esittämisen valvontaan (laki liikenteen palveluista).

Digitaalisten palvelujen määrä on valtava ja lisääntyy koko ajan. VALLI ry:n mielestä on tärkeää huomioida, että saavutettavuusvalvonnan yksiköllä on tarvittavat resurssit käytettävissään. Valvonnan pitää olla riittävän tehokasta myös alueellisella tasolla. Valvontaa pitäisi myös tehdä proaktiivisesti, ei pelkästään asiakkaiden palautteen perusteella. Valvonnasta tiedottamisen tärkeys korostuu tulevaisuudessa entisestään, viestinnässä on huomioita myös selkokieliisyys.

VALLI ry toteaa, että palveluntuottajalla tulisi olla velvollisuus antaa tietoa esteettömistä palveluista. Myös niiden väliaikaisestakin puuttumisesta/esteellisyydestä tulisi selkeästi ilmoittaa. Tosiasiallista esteettömyyttä tulee valvoa riittävällä tasolla. Esimerkiksi pelkkä matalalattiajunan olemassaolo ei takaa esteettömyyttä, jos laiturille ei esimerkiksi tietyön tai hissien rikkoutumisen takia pääse tai lippua ei pysty hankkimaan asemalla sijaitsevan automaatin esteellisen sijoittelun tai sen esteellisen käyttöliittymän vuoksi. Tai jos esimerkin junassa ei ole konduktööriä, voi laiturilta junaan nouseminen olla mahdotonta laituritason ja junan lattian väliin jäävän raon vuoksi. Esteettömän liikkumisen lisäksi palveluntarjoajat tulee velvoittaa tuottamaan myös palveluun liittyvä digitaalinen osuus täysin esteettömänä (esimerkiksi liikenteen kulkuvuoroista ja poikkeuksista tiedottaminen, lippujen hankinta jne).

VALLI ry toteaa, että valvonnassa pitäisi huomioida tosiasiallisesti esteettömien palvelutapahtumien osuus kaikista palvelutapahtumista. Valvonnassa pitää kiinnittää huomio koko palveluketjun esteettömyyteen yksittäisten osa-alueiden sijaan.

Erityisesti tuotteiden markkinavalvonnan järjestäminen on esityksessä vielä avoin. Lausunnonantajia pyydetään esittämään näkemyksenä alla esitettyihin (esitysluonnoksen luku 4.2.6.3, sivut 84-85) vaihtoehtoihin markkinavalvonnan järjestämisestä.

-

Valmistelussa on ollut esillä erilaisia vaihtoehtoja:

-

Rakennettu ympäristö

Esteettömyysdirektiivin vaatimukset rakennetulle ympäristölle on esitetty esteettömyysdirektiivin liitteessä III. Jäsenvaltiot voivat päättää kansallisesti, onko rakennetun ympäristön täytettävä liitteessä III vahvistetut esteettömyysvaatimukset. Tässä vaiheessa esitetään, että rakennettua ympäristöä koskevia vaatimuksia ei otettaisi mukaan tähän esitykseen vaan sen soveltamisesta päätettäisiin myöhemmin (ehdotus esitysluonnoksen sivuilla 92-94). Lausunnonantajia pyydetään lausumaan erityisesti siitä:

-Miten esteettömyysdirektiivin soveltaminen palvelun tarjoajan vastuulla olevaan rakennettuun ympäristöön konkreettisesti edistäisi esteettömyyttä ja kuinka laajamittaiseksi arvioitte vaikutukset rakennetun ympäristön esteettömyyteen?

-Minkälaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte esteettömyysdirektiivin soveltamisella rakennettuun ympäristöön olevan palvelun tarjoajalle? Kuinka suuren osuuden esteettömyysdirektiivistä aiheutuvista kokonaiskustannuksista ne muodostaisivat?

VALLI ry:n mielestä jo rakennetun ympäristön esteettömyysvaatimukset on suunniteltava hyvin ja kriteerien tulee olla erittäin selkeät epäselvyyksien välttämiseksi.

Vanhoissa rakennuksissa on usein esteitä ja niiden poistaminen voi olla vaikeaa ja resursseja vaativaa, mutta ei mahdotonta. Rakennetun ympäristön esteettömyyttä suunniteltaessa on huomioitava myös rakennuksissa toimivien tahojen tarpeen ja resurssit. Vanhojen rakennusten esteettömäksi korjaaminen on usein kallista. Esteettömyyden lisäämisestä ei saa syntyä kohtuuttomia kustannuksia itse perustoiminnalle. VALLI ry toteaa, että kun rakennetun ympäristön osalta tulee lakisääteisiä tai muuten markkinatilanteeseen vaikuttavia vaatimuksia, olisi palvelutarjoajien toimitiloihin kohdistuvaan esteellisyyden poistoon luotava jonkinlainen tukimekanismi, jotta esteettömyysvaatimukset ja niiden toteuttamiseen liittyvät kustannukset eivät muodostu kohtuuttomiksi palveluntarjoajalle/ rakennuksen omistajalle.

VALLI ry toteaa, että esteettömyyttä suunniteltaessa tulee aina ottaa huomioon myös digitaalinen esteettömyys. Onko vanhaan rakennukseen saatavilla riittäviä tietoliikenneyhteyksiä esteettömän digitaalisen palvelun toteuttamiseksi? Huomioidaanko korjaus- ja uudisrakentamisessa riittävästi digitaalisuuden tuomat haasteet (esimerkiksi ikkunapinnoitteiden vaikutukset mobiiliverkkojen kuuluvuuteen tai riittävät mahdollisuudet laitteiden sähkön tarpeelle pistorasioiden ja sähköverkkojen muodossa)? Miten mahdollistetaan esteettömyyttä lisäävien apuvälineiden sähköistymisen vaativat ratkaisut taloyhtiömuotoisessa asumisessa?

Muita huomioita esityksestä

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry kiittää lähettämästänne lausuntopyynnöstä. VALLI ry on vuonna 1953 perustettu valtakunnallinen vanhusalan asiantuntijajärjestö, joka yhdessä lähes 70 jäsenyhteisön kanssa tekee töitä paremman vanhuuden puolesta. VALLI ry toimii jäsenyhteisöjensä edunvalvojana. Liitto tuo esille ikäihmisten äänen, kokemuksen ja tarpeen. Vaikuttamistoiminnan ja kehittämistoiminnan lisäksi VALLI:ssa on toimintoina Ikäteknologiakeskus, Etsivän vanhustyön verkostokeskus sekä Vanhustyön Trainee-ohjelma nuorille.

Dufva Virpi
Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto Valli ry